

MIS ON EESTI KRIMINAALÕIGUS?

Jaan Sootak

Pealkirjas esitatud küsimus vajab muidugi täpsustamist, sest antud seoses tuleb vahet teha mitme aspekti vahel. Probleem taandub eelkõige sellele, mis on Eestis kehtiv kriminaalõigus, milline on tema päritolu ning kas ta on omane just Eestile. Õigusajaloos tehakse vahet allikate sisemise ja välise ajaloo vahel — esimene tähendab õigusinstituutide arengut, teine seadusandluse arengulugu ja allikakriitikat. Kriminaalõiguse sisemise ajaloo seisukohalt kerkib meid huvitavast aspektist kohe küsimus Eesti rahvusliku kriminaalõiguse kohta. Näib üsnägi vaieldav, kas üldse saab rääkida rahvuslikkusest õiguses ja õigusloomes — ehk võib kriminaalõiguses sellele pretendeerida näiteks Jaapani seadustik *Taiho ritsure* 702.–718. aastast [1], *Constitutio Criminalis Carolinae* 1532. aastast, Napoleoni 1810. a. *Code penal*, Saksamaa 1871. a. kriminaalkoodeksi, Tsaarivene 1845. a. nn. Vana Nuhtlusseadustik, ehkki nendegi puhul tuleb tunnistada mitme erineva õigussüsteemi mõjustusi. Laiemas plaanis võib vahet teha angloameerika ja kontinentaal-Euroopa kriminaalõiguse vahel, vaieldamatu eripära on islami õigusel, mida võib vastandada euroopalikule sekulariseeritud õigusele jne. Muidugi ei ole väiksel Eestil siin midagi võrdväärset kõrvale panna, vastupidi, meie geopoliitilisest seisundist tulenevalt saame rääkida eelkõige erisuguste õigussüsteemide mõjude sulamist.

Niiis taandub Eesti kriminaalõiguse mõiste sellele, millised siin kehtinud või kehtivad kriminaalseadused on siin välja töötatud ning arvestavad kohalikku eripära — rahva elu- ja vaimulaadi, kultuuritraditsioone, majandussuhteid, õigusteaduse taset, kohtupraktikat jms.

Vana-Eesti kriminaalõigus, nagu kogu õigus rüütelite vallutustele eelnenud ajal Eestis on tänase päevani jäänud erialakirjanduses põhjalikumalt käsitlemata. Baltisaksa õigusajaloolased olid üldiselt seisukohal, et õigus tekkis Eestis alles 13. sajandil. Tõepoolest, näiteks F.G. Bunge väidab, et sakslaste saabumisega 13. sajandil "algab saksa elu Liivimaal" ning saksa tavaõigus ja linnaõigus oli Liivimaa õigusele "mitte ainult ema, vaid ka vahetu allikas" [2].

Antud seisukohta ei saa siiski vaadelda ühetähenduslikult. Ouline on eristada tavaõigust ja kirjutatud õigust. Viimane eestlastel enne võõramaiste vallutajate tulekut arusaadavalt puudus ning sel-

les mõttes võib esimeseks õigusallikaks vallutatud Eestis pidada Waldemar-Eriku lääniõigust 1315. aastast. Mis puudutab aga tavaõigust, siis selle olemasolu (kaasa arvatud kriminaalõigus) eestlastel ei ole põhjust kahelda. Tegelikult ei eita ka eestlaste tavakriminaalõiguse olemasolu ei F.G. Bunge ega Osw. Schmidt. Läti Henriku ja K. Kelchi kroonikatele osundades kinnitab Bunge veretasupõhimõtte eksisteerimist eestlastel (nagu ka mitmenaisepidamise harrastamist eriti just eestlaste hulgas). Veelgi enam, nii Bunge kui ka Schmidt tunnistavad, et nn. talurahvaõigus tulenes eelkõige maa põliselanike tavaõiguslikest normidest ning et hilisema, keskaegse talurahvaõiguse norme võib leida lepingutest, mida vallutajad sõlmisid maa põliselanikega [3]. Eestlaste õiguse edasielamine lepingutes ka pärast maa vallutamist on teatavasti Jüri Uluotsa lepingu- ja kontinuiteediteooria põhisisu [4]. J. Uluots väidab eestlastel kasutusel olnud veretasu, taliooni ja tõenäoliselt ka asuüliõiguse (näieks on keskaegse Tallinna kohta teada, et varjupaigavõimalust pakkus Pelgulinn) [5]. Eestlaste kriminaalõiguslike tavade püsimine hilisemas talurahvaõiguses on tunnustust leidnud ka Nõukogude Eesti õigusajaloolistes käsitlustes [6]. Kuid tunnistasid Vana-Eesti tavaõiguse edasikestmist hilisemates keskaegsetes seadustikes ning ühinedes seega sisuliselt J. Uluotsa lepinguteooria ja õiguskontinuiteedi seisukohadega, hoidutakse siiski tema töödele viitamast ning lepinguteooriat tunnustamast.

Vana-Eesti kriminaalõiguses tuleb siiski arvestada kahte asjaolu. Esiteks, paljud tavaõiguse instituudid (veretasu, talioon, kompositsioonid jm.) ei olnud eriomased ühelegi rahvale iseäranis, vaid iseloomulikud varasele kriminaalõigusele üldse. Tihe läbikäimine naaber rahvastega tähendas ka tavaõiguse normide levikut paljude rahvaste hulgas. Vana-Eesti puhul tuleb seega kõne alla ikkagi üldtuntud kriminaalõigusnormide kohaldamine (olgu, et ei ole välistatud teatud spetsiifika). Näiteks J. Uluots väidab, et Eesti varases kriminaalõiguses on palju ühiseid jooni Gotlandi ja Vene kriminaalõigusega, sama on näidanud ka Leo Leemendi analüüs. Nii nägi liivlaste talurahvaõigus ette nn. meheraha, rahatrahvi 40 marka talupoja surmamise eest, 80 marka sakslase või teise vaba inimese, mitteaadliku tapmise eest. Meheraha määr 40 marka oli Baltimail tuntud ainult talurahvaõiguses, kuna teised allikad — maa- ja linnaõigus nägid ette muud trahvimäärad. Samal ajal sisaldus selline karistumäär *Russkaja Pravda's* ja mõnes Skandinaavia seadustikus. See näitab, et talurahvaõigus ei olnud vallutajate poolt liivlastele, eestlastele ja lätlastele kehtestatud, vaid toetus siinmail varem kehtinud tavaõiguse normidele [7]. Teine aspekt, mida tuleb arvestada, on mitme õigusnormi kokkusulamine, hilisemate sätete ladestumine vanade peale. Seetõttu on 13. sajandi ja varasema kriminaalõiguse puhul raske eristada vallutusajale eelnenud ja järgnenud perioodi kriminaalõigusnorme.

Oluliseks pöördepunktiks võib pidada Jüriöö ülestõusu 1343. a., mille luhtumisega "kustus lõplikult eestlaste poliitiline iseteadvus" ning Vana-Eesti õigusnormid asendati paljudel aladel uutega. Seda uut perioodi nimetab J. Uluots rooma-germaani ajastuks Eesti õigusajaloos [8]. Tõenäoliselt kehtisid talurahvaõiguses edasi ka mõned Vana-Eesti tavaõigusest pärinevad normid ja põhimõtted [9]. Täiesti võõraks võib aga pidada maaõigust (rüütli- ja lääniõigust). Selle alikatest esimene, Waldemar-Eriku lääniõigus kriminaalõiguse norme ei sisaldanud, küll tulevad aga keskaegsete õigusallikatena arvesse vanem Liivimaa rüütliõigus ning kahe nimetatud alusel kompileeritud allikad: keskmine Liivimaa rüütliõigus, süstematiseeritud Liivimaa rüütliõigus, Saare-Lääne lääniõigus ning lisandused lääni- ja rüütliõigustele [10]. Rüütliõiguse kriminaalõiguslikud normid nägid ette vastutuse reetmise, vasallitruuduse murdmise, usukuritegude, isiku- ja varavastaste kuritegude eest ning neid kohaldati vaid kõrgemasse seisusesse kuuluva isiku suhtes. Keskaegse õiguse seisuslikkuse ning territoriaalse partikularismi taustal võib mõningaseks erandiks pidada maaõiguse süstematiseeritud kogumikku — Liivi Õiguspeeglit, mida L. Leesment nimetab "meie esimeseks peaaegu et koodeksiks" [11]. Selle seadustiku norme kohaldati kõrvuti olemasolevate lääni- ja talurahvaõiguse sätetega ning ta sisaldas olulisel määral ka kriminaalõiguse norme. Olgugi "meie esimene koodeks", ei olnud Liivi Õiguspeegel siiski kohaliku päritolu — tegemist oli Saksi Õiguspeegli (*Sachsenspiegel*) Liivimaa oludele kohandatud variantiga. See 1322–1337 koostatud seaduseraamat sisaldas oma saksa eeskujuga võrreldes rohkemgi kriminaalõiguse norme ning arvestas muidugi kohalikke olusid ja tavasid [12], kuid jäi siiski põhiliselt saksa kriminaaltavaõiguse esindajaks Eestimaa [13].

Linnaõigus kui turukohaõigus eksisteeris kohaliku tavaõiguse-na muidugi enne Eesti vallutamist, ehkki ka siin tuleb arvestada eelkõige Novgorodi ja Skandinaavia kaupmeeste tegutsemisega ning neile sobivate tavade kujunemisega. Iseasi, kas Novgorodi õigus oma algsel kujul on üldse vene õigus, sest etniliselt soome-ugri põhjaga ning poliitiliselt skandinaavia mõjudega, ei saa seda riiklikku moodustist pidada kuidagi eht-vene nähtuseks [14]. Vallutatud Eestimaa linnades hakkas aga kehtima võõras õigus: Tallinnas algul Visby, alates 1248. aastast Lüübecki õigus, kuna näiteks Tartus ja Viljandis kehtis Riia linnaõigus, mil omakorda pärines Hamburgist [15].

Keskaja õiguse oluliseks tunnusjooneks on kiriku- ehk kanoonilise õiguse kui iseseisva õigussüsteemi kohaldamine ka ilmalikes asjades. Kirikliku kriminaalõiguse normid hõlmasid põhiliselt kahte kuritegude rühma, nimelt usukuritegusid (ketserlus, nõidumine, jumalateotamine, tinglikult võib siia lugeda ka kirikuvarguse) ja kõlblusvastaseid kuritegusid (abielurikkumine, konkubinaat, verepilaustus jm. nn. lihalikud kuriteod). Et siin on tegemist puhtalt

sissetoodud õigusega, nagu ka ristiusk ise oli võõraste vallutajate usk, on väljaspool kahtlust. Asja ei muuda ka see, et lisaks üldisele kirikuõigusele, mille allikas on kirikuõiguse koodeks *Corpus Iuris Canonici*, rakendati ka siinsetele oludele kohandatud norme [16].

Saksa kui emamaa kriminaalõiguse mõju õigusemõistmisele Eestis avaldus ka 1532. aastal kehtestatud *Constitutio Criminalis Carolinae* vahetus kohaldamises. Sellelaadseid näiteid võib leida eelkõige Tallinna ja Põhja-Eesti kohtupraktikast [17]. Ka Karolina iseenesest ei olnud puhtalt saksa õigus, sest ta sisaldas lisaks saksa tavaõigusele ka sätteid rooma ja kirikuõigusest. Tegelikult langeb Karolina kohaldamine suures osas juba rootsi aega. Rootslased püüdsid soodustada Karolina rakendamist, võideldes sel teel kohtupraktika ühtlustamise eest ning kriminaalõigusliku partikularismi vastu. Kõige selle taga oli muidugi võitlus saksa mõjuvõimuga. Põhiliselt säilis Eestis saksa õigussüsteem, mida rootsi õiguse kohaldamine *in subsidio* ouliselt ei vääranud. Siiski üritas Rootsi kehtestada vastutuse oma seaduste alusel mõne kuriteo eest, nagu 18. mai 1653. a. ja 30. mai 1698. a. kõlblusvastaste kuritegude seadused (abielurikkumine ja verepilaustus), samuti plakatid (seadused) lapsetapmise ja duellide asjades (vastavalt 23. jaanuarist 1680. a. ja 15. novembrist 1684. a. ning 22. augustist 1682. a.). Rootsi aja lõppu langeb ka piinamise e. tortuuri keelamine kohtumenetluses [18].

Põhimõtteliselt vähe muutus olukord ka Eesti liitmisel Venemaaga. Vähemalt vene aja algul 18. sajandil kohaldati Karolinat, Rootsi kriminaalseadusi ja vene õigust segamini. Oluline muudatus sai teoks 1845. a. nn. Vana Nuhtlusseadustiku kehtestamisega Eestis. Seadus ise oli Vene tsaaririigis esimene süstematiseeritud kriminaalõigusnormide kogu, seega koodeks [19]. Vana Nuhtlusseadustiku positiivne roll seisnes selles, et ta tegi lõpu õiguse partikularismile kriminaalõiguses ning ühtlustas kohtupraktikat. Teiselt poolt oli see seadustik tugevate feodaalsete sugemetega ning säilitas kodanike kriminaalõigusliku ebavõrdsuse. Näiteks sõltus vastutus sageli isiku usutunnistusest (näiteks XI osa I peatüki §-d 1549–1579: ebaseaduslik abiellu astumine jt.), paljud normid olid kantud patriarhaalsest vaimust (laste kuriteod vanemate võimu vastu), mõnede tegude eest (surma mittesüüline põhjustamine, mitteallumine vanemate võimule, §-d 1470 ja 1592) nähti ette kiriklik või perekondlik õigusemõistmine. Vajadus kaasaegsema kriminaalseadustiku järele viis kriminaalõiguse reformini, mis realiseerus nn. Uue Nuhtlusseadustiku väljatöötamisega (kinnitati tsaari poolt 22. märtsil 1903. a., kuid jäi kehtestamata [20]. Hinnangud UNS-le erinevad, näiteks Tartu ülikooli kriminaalõiguse professor P. Pustorosjev iseloomustas seda kui "möödunud aegade seadusandlikku teost, millel ei ole kohta vene rahva õiguse uues elus" [21]. Enamus, nii kaasaegsed kui ka Nõukogude õigusteadlased iseloomustavad siiski Uut Nuhtlusseadustikku

kui edumeelset ja Euroopa tasemel seadustikku [22].

Iseseisvunud Eesti Vabariik oli esialgu sunnitud jätma riigis kehtima senise õiguse (seega ka Vene 1845. a. kriminaalkodeksi). Muidugi oli sellise ajast ja arust kodeksi pikemaks ajaks kehtima jätmise võimatu ning uue kriminaalseaduse väljatöötamine kerkis teravalt päevakorda. Nagu kirjutab Tartu ülikooli kriminaalõiguse professor Karl Saarmann, kaaluti siin mitmeid variante. Täiesti uue, algupärase kodeksi loomiseks arvati jõust puudu tulevat. Kõne all olid mitu teiste riikide kodeksit kui eeskjuju — Saksamaa 1871. a. KrK, Norra 1902. a. kriminaalkodeks kui sotsioloogilise suuna esindaja, E. Ferri koostatud Itaalia KrK projekt (sisaldas paraku ainult üldosa) jt. Lõpuks langes vaekaus siiski Vene 1903. a. Uue Nuhtlusseadustiku kasuks. Ühelt poolt oli selle näol tegemist euroopaliku kodeksiga, ta oli tõlgitud saksa keelde ning seekaudu tuntud ka Läänes. Teiselt poolt tagas ta siiski teatud õigusliku järjepidevuse 1845. a. kodeksiga, mille rakendamise kohta oli ulatuslik avaldatud kohtupraktika. Sama teed läksid ka Läti ja Leedu, kusjuures K. Saarmanni väitel on arutatud Eesti ja Läti kriminaalseaduste unifikseerimist, mis tema arvates "tuleb ükskord ikka" [23].

Eesti Vabariigi kriminaalseadustik võeti vastu 1929. aastal ning ta pandi maksma 1935. aastal. Sisuliselt oli seega tegemist Vene 1903. a. Uue Nuhtlusseadustiku Eestile, demokraatlikule rahvusriigile kohandatud variandiga, mitte aga originaalse, algupärase kodeksiga. On muidugi iseasi, kuivõrd üks kodeks 20. sajandil üldse algupärane saab olla — on ju põhilised kriminaalõiguse instituudid suhteliselt ühesugustena kujunenud ning konkreetse riigi õiguslooming saab olla eelkõige teadlik ja vaba valik olemasolevate mustrite vahel. Aga kui 1845. a. Vana Nuhtlusseadustiku näol kehtis Eestis Vene patriarhaalne kriminaalõigus, siis 1903. a. Uus Nuhtlusseadustik ja selle järeltulija, Eesti Vabariigi kriminaalseadustik tähendasid Euroopa õigust.

Nõukogude võimu alla heidetud Eestis kehtestati Vene NFSV 1926. a. kriminaalkodeks koos selle tagurlike ja hiljem totalitaristliku režiimi repressioone teenivate instituutidega (analoogia — §16; isiku karistamine mitte konkreetse teo, vaid ohtlikkuse alusel — §7; objektiivne vastutus — §58¹v lg. 2 jms.). Kui 1845. a. KrK-d võib pidada vene patriarhaalse õiguse kohaldamiseks Eestis, siis 1926. a. kodeks oli stalinistliku totalitaarrežiimi kodeks, Eestile peale sunnitud nagu kogu okupatsioonikord.

Eesti NSV 1961. a. KrK väljendas õiguslikult Hruštšovi sula ning oli varasema kriminaalseadusega võrreldes märgatavalt demokraatlikum (ei ole siiski ka see vaba stalinismi pärandist, mis ilmneb kõige rohkem riigivastaste kuritegude peatükis). Seda kodeksit koos uue kriminaalprotsessikodeksiga on nimetatud "sõna tõsisel mõttes

esimesteks koodeksiteks eesti rahva ajaloos", sest 1935. aastal kehtestatud kriminaalseadustik oli Tsaari-Vene seaduste tõlge [24]. Ei ole kahtlust, et liiduvabariikidele antud vabaduste piires tehti omal ajal maksimum ning oma õiguskultuurilise taseme poolest on Eesti NSV praegune kriminaalkoodeks teiste liiduvabariikide hulgas parimaid. Kuid jutt on siiski suhteliselt kitsast mänguruumist Moskva poolt etteantud piirides. Selles mõttes tuleb Eesti NSV 1961. a. KrK-d pidada üheks Nõukogude kriminaalõiguse variandiks, kusjuures etalonina toimib eelkõige Vene NFSV kriminaalkoodeks. Näiteid liiduvabariikide kriminaalseaduste pideva unifitseerimise kohta võib leida piisavalt — alates juba projektide ühtlustamisest ja lõpetades kehtivate kriminaalkoodeksite sätete eripärade tasalülitamisega [25].

Kõike eelöeldut arvestades ei saa siiski rääkida Eesti oma kriminaalõigusest — ikka on sünnil kehtinud mõne teise riigi või rahva kriminaalõigus. On aga suur vahe, kas võõras võim paneb maksa oma seadused, või loobuvad Eesti juristid ise jalgratta leiutamisest ning võtavad demokraatlike riikide kriminaalõigusest üle kõik selle, mis võimaldab välja töötada õiglase ja Eesti ühiskondlik-majanduslikke tingimusi arvestava kriminaalseadustiku.

MÄRKUSED. KIRJANDUS

1. Свод законов "Тайхо ричурэ" 702-718 гг. М.: Наука, 1989.
2. Bunge F.G. Einleitung in die liv-, est- und curländische Rechtsgeschichte. Reval: F.J. Koppelson, 1849, S. 80, 84. Ka Oswald Schmidt on seisukohal, et saksa õiguse üldine vaim, nagu ka üksikterritooriumide tihe omavaheline side mõjutavad mitte ainult sarnaste põhimõtete kujunemist, vaid ka kõikide territooriumide jaoks ühiselt kehtivate õigusallikate teket. Vt. Schmidt O. Rechtsgeschichte Liv-, Est- und Curlands // Dorpater Juristische Studien. Dorpat, 1894. Bd. III. S. 99-100.
3. Vt. Bunge F.G. Osund. töö. Lk. 69, 86, 128; Schmidt O. Osund. töö. Lk. 118.
4. Vt. Uluots J. Eesti õigusajaloo senisest uurimisest ja tuleviku ülesannetest // Ajalooline Ajakiri. 1930. Nr. 1-2. Lk. 4-5. Vt. ka Järveldi P., Pöder T., Sootak I. Õigusajaloo professor ja Eesti Teaduste Akadeemia akadeemik Jüri Uluots // Nõuk. Õigus. 1989. Nr. 5. Lk. 343-345.
5. Vt. Uluots J. Eestimaa õiguse ajalugu: Konspekt / Koost. V.E. Muhel. Tartu, 1938. Lk. 105-106.
6. Vt. näit. Jegorov J. Ühiskondlik-poliitiline kord ja õigus Eestis XIII-XVI sajandil. Tartu: TRÜ, 1960. Lk. 35; Егоров Ю. История государства и права Эстонской ССР: Дюоктябрьский период /XVIII век - окт. 1917 г./ . Таллинн: Валгус, 1981. С. 34.
7. Vt. Uluots J. Eestimaa õiguse ajalugu: Konspekt / Koost. V.E. Muhel. Tartu, 1938. Lk. 107.; Leesment L. Süütegu ja karistus Vana-Liivimaal // TRÜ toimetised. 1972. Vihik 291: Kriminoloogia-alseid töid III. Lk. 96-97.

8. Vt. Uluots J. Eestimaa õiguse ajalugu: Konspekt / Koost. V.E. Muhel. Tartu, 1938. Lk. 112.
9. Talurahvaõiguse kohta vt. lähemalt Schmidt O. Osund. töö. Lk. 118–120; Leesment L. Die Verbrechen des Diebstahls und des Raubes nach den Rechten Livlands im Mittelalter. Tartu, 1931. S. 9–10; Леэсмент Л. Ливонская "Правда" // Исторический архив VII. М., 1951. С. 198–206.
10. Vt. Leesment L. Die Verbrechen des Diebstahls und des Raubes nach den Rechten Livlands im Mittelalter. Tartu, 1931. S. 9.
11. Leesment L. Meie esimene peaaegu et koodeks // Nõuk. Õigus. 1969. Nr. 2. Lk. 114.
12. Samas. Vt. ka Schmidt O. Osund. töö. Lk. 109–110.
13. Tegelikult sisaldas puhtalt saksa tavaõiguse norme Saksi Õigusepeegli 1. osa, mis käsitles maaõigust. 2. osas sisalduvat lääniõigust oli oluliselt mõjutanud Itaalia ja Prantsusmaa õigus. Vt. Uluots J. Eestimaa õiguse ajalugu: Konspekt / Koost. V.E. Muhel. Tartu, 1938. Lk. 143.
14. Vt. n. Nutt M. See müstiline Venemaa ... // Looming 1990. Nr. 1. Lk. 128.
15. Vt. Uluots J. Eestimaa õiguse ajalugu: Konspekt / Koost. V.E. Muhel. Tartu, 1938. Lk. 142, 175–176.
16. Vt. nt. Bunge F.G. Osund. töö. Lk. 170–171.
17. Vt. nt. Leesment L. Süütegu ja karistus Vana-Liivimaal // TRÜ toime-
tised. 1972. Vihik 291. Lk. 100; Nottbeck E. Die alte Criminalchronik
Revals. Reval, 1884. S. 101.
18. Vt. nt. Schmidt O. Osund. töö. Lk. 274.
19. Уложение о Наказаниях Уголовных и Исправительных // Свод За-
конов Российской Империи. Спб., 1913. Т. XV С. 345–628.
20. Уголовное Уложение. [Действующие статьи, по Продолжению 1909
г.] // Свод Законов Российской Империи. Спб., 1913. Т. XV С.
671–712.
21. Пусторослев П. Русское уголовное право: Особенная часть.
Юрьев, 1913. Вып. I. С. 17.
22. Vt. nt. Пржевальский В.В. Проект уголовного уложения и совре-
менная наука уголовного права. Спб., 1897. С. 97–104; Сергеев-
ский Н.Д. Русское уголовное право: Пособие к лекциям: Часть
общая. Спб., 1904. С. 34–37.; Курс советского уголовного права
[Часть Общая] Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1970. Т. 2. С. 594.
23. Saarmann K. Kriminaalõigus: Üld- ja eriosa / Koost. prof. Saarmanni
loengute järele. Tartu, 1930. Lk. 15–16, 36.
24. Martin G. Eesti NSV koodeksite üldpõhimõtetest // Eesti NSV krimi-
naalkoodeksist ja Eesti NSV kriminaalprotsessi koodeksist. Tallinn: Ees-
ti Riiklik Kirjastus, 1961. Lk. 3–5.
25. Vrd. nt. Eesti NSV Krk 1957. ja 1961. a. projekte. Vt. Eesti NSV
kriminaalkoodeks: Projekt. Tallinn, 1957; Eesti NSV kriminaalkoodeks:
Projekt. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, 1961; Vt. ka nt. Sootak J.
Sotsialistliku vara riisumise mõistest // Nõuk. Õigus. 1986. Nr. 3. Lk.
199; Sootak J. Kriminaalpoliitika ja koodeks // Looming. 1987. Nr. 5.
Lk. 666.

GIBT ES EIN ESTNISCHES EIGENES STRAFRECHT?

Jaan Sootak

Zusammenfassung

Die deutschbaltischen Wissenschaftler (F.G. Bunge u.a.) hatten aus der Voraussetzung ausgegangen, daß das Recht im Estland nur durch die Anwendung der deutschen Gesetze entstand. Professor der Rechtsgeschichte des Estlands J. Uluots behauptete dagegen, daß die Esten, Liven und Letten schon vor dem deutschen Invasion im 13. Jahrhundert eigenes Recht, darunter Strafrecht hatten, das durch die Verträge zwischen den Eingeborenen und Rittern fortgedauert hatte und im Form des sog. Bauerrechts ein Bestandteil des partikulären mittelalterlichen Rechts des Estlands bildete.

Während der späteren Jahrhunderten war in Estland hauptsächlich deutsches, aber in subsidio auch schwedisches und russisches Recht gültig. Seit dem Jahr 1846 war in Estland das russische StGB eingeführt. Nach der Entstehung der Estnischen Republik im Jahre 1918 setzte dieses Gesetz seine Geltung bis zum Inkraftsetzen des estnischen Strafgesetzes im Jahre 1935 fort. Das estnische StGB war aber eine umgearbeitete Variante des russischen Strafgesetzentwurfes von 1903.

Nach der Inkorporation des Estlands in die UdSSR im Jahre 1940 wurde hier das Sowjetrussische, stalinistische StGB von 1926 eingeführt. Das StGB der Estnischen SSR von 1961 äußert die demokratischen Tendenzen in der UdSSR während des sog. Chruschtschow-Tauwetters, hat aber später durch die skrupellose Unifizierung viel gellitten.

Heutzutage kann man überhaupt kaum von einem ganz eigenartigen Strafrecht zu reden. Aber es ist eine große Verschiedenheit, entweder hier die fremden, aufgezwungenen Strafgesetze gelten, oder die estnischen Juristen selbst beschließen können, was sie aus der demokratischen Strafgesetzgebung der anderen Ländern übernehmen werden.